

U CRNO, I NAZAD

Mlatimud Obespokojević stajao je u veterinarskoj ambulanti i stezao mačku za vrat. (Dato mu je to ime, a moglo mu je biti dato i drugačije. On je fikcija. Koliko u fikciji ima istine /fikcija je istina!/, toliko je ima i u Mlatimudu. Život /pun sokova, bujan, svež, neuhvatljivog smisla itd./ nadilazi svoje delove, pa i istinu /tmurnu/, koja je samo jedan segment života. Nadilazi izrečeno, ono obeleženo rečima. Očevo ime vuklo mu je poreklo od zore, majčino od duše, kombinacija obećavajuća! Mlatimudovo od mlaćenja, očigledno, muda. Pa sad, recite nije li svet, kako se to već kaže, na stabilnoj nizbrdici? Da li se usled tog mlaćenja on ispileo kao spokojan ili nespokojan, tj. obespokojen, ostaje da se vidi. Kreacije nastaju u magnovenju, ili postepenim metodičnim postupcima, dugotrajnim slaganjem cigala. Mlatimudovo ime nastalo je u magnovenju, namah mi je sevnulo u glavi. Ali nezgoda je u tome, nezgoda po teoriju, što se ono verovatno dugo u njoj taložilo.) Na rukama je imao debele kožne rukavice (zaštita od kandži), usta i nos prekrivala mu je hirurška maska (zbog smrtonosne zaraze koja je u to vreme širila pipke napaćenim ali ništa manje ludim čovečanstvom). Veterinarka je, takođe s maskom, stajala na pola metra od njega, glave pognute nad operacionim stolom.

Nije bilo dovoljno kiseonika u prostorijama. Svi prozori zatisnuti. Ulazna vrata zatvorena. Osećao se vonj, težak, karnalan, prethodnih pacijenata, njihovih izlučevina, pomešan s mirisom lekova i sredstava za dezinfekciju, načičkanih po policama. Veterinarka je gipko savila zglob (koža joj je bila mlada, zategnuta) i uvukla toplomer mački u anus, odižući je drugom rukom za rep. Kao da ga je uvukla Mlatimudu. Mačka je tupo mauknula i pogledala ga. Držao ju je i dalje za vrat, sa obe ruke. „Kako se maca zove?“, rekla je veterinarka, zureći u životinju. „Starija“, rekao je Mlatimud. Veterinarka je zaklimala glavom. Kad je zaustila da progovori, žena koja je na povocu odvodila prethodnog pacijenta, jazavičara, viknula je iz čekaonice: „Jao, nije mogla više da izdrži!“ Mlatimud se okrenuo, i dalje držeći mačku za vrat, i video, prvo, vlasnicu jazavičarke, sa usnicama po sredini blago izvijenim nagore, koje su mu, u kombinaciji sa njenim obrazima, zaličile na majmunsku... ovaj... zadnjicu. Lice koje su bogovi, iz čiste obesti, verovatno, ponovo uzeli da mese pod stare dane, pa ga tako izmesili da ga ni rođena majka ne bi prepoznala. Grudi su joj se dizale i spuštale. Od uzbuđenja. Delovala je simpatično. U drugoj prilici, Mlatimud bi je verovatno pozvao na kafu. Onda je video i kerušu, kako izliva na pod sadržaj bešike. Isticalo je i isticalo. Skoro kao mali vodopadi. Skoro da se poplavila čitava čekaonica. Veterinarka je podigla glavu, rekla: „Ništa ne smeta, navikli smo na to“, pa je izvadila toplomer mački iz anusa, obrisala ga vatom, odložila u metalnu posudu (mačku spustila na sto) i odšetala do predsoblja. Žena i jazavičarka već su bile izašle. Pokretima vetrenjače, veterinarka je na lokve mokraćne

bacala komade papirnog ubrusa, kidajući ih s kotura rolo-papira. Hartija je poput padobranaca u doskoku padala po površini tečnosti. M. je i dalje držao mačku za vrat, zureći u vetrenjaču i padobrance. Veterinarka se vratila do operacionog stola, rekla: „Gde smo stali?“, a na Mlatimudovo sleganje ramenima, dohvatila je velike makaze i počela da secka ućebanu dlaku mački s leđa, da je razgrće i pregleda kožu. Potrajalo je. Pokreti su joj bili vešti, iskusni. Mlatimud je zurio u jake prste. Nije mnogo razmišljala, videlo se. Životinja je, začudo, bila mirna. Pognute glave zurila je u metalni sto koji se svetlucao. Dlake, znatiželjni moreplovci, širile su se na sve četiri strane sveta. Nekoliko je napadalo i po veterinarinoj (plavoj) maski. Verovatno i po Mlatimudovoj (beloj). Nos ga je zasvrbeo. „Maca je dosta stara“, rekla je veterinarka i pogledala ga. „Koliko tačno?“ Korpulentna sredovečna plavuša. Sivoplave oči sijamke. Zeleni lekarski odevni komplet. Po akcentu bi Mlatimud rekao da je Bosanka. „Ne znam baš tačno, sigurno više od petnaest“, rekao je. „Da vidimo zube“, rekla je ona i razjapila mački vilicu. Ova se ni protiv toga nije opirala. Brzim pokretima, veterinarka je ispipavala čeljust. Onda su joj se u ruci stvorila zubarska klešta, pa je, rekavši: „Smeta joj ovaj očnjak kad grize“, uhvatila kleštima dotičnog i iščupala ga. Kao da ga je Mlatimudu iščupala. Već mu se bilo zavrtelo u glavi, oči su mu se otisnule. Mačka je prigušeno mauknula, ali se nije pomerila. Životinje su tu da od njih učimo. Veterinarka je bacila zub u kantu, vrhom klešta dohvatila vatu iz posude, umočila vatu u bočicu i, još jednom otvorivši mački usta, potapšala nekoliko puta mesto gde je stajao očnjak. Vata se zacrvenela. „Biće sve u redu“, rekla je veterinarka i podigla pogled ka Mlatimudu. „Je l' vam dobro?“, rekla je. Njegov izraz lica izgleda da joj je pristigao do mozga. „Ne znam“, rekao je M. Malo mu se belelo pred očima. „Pa ne izgledate baš najbolje“, rekla je veterinarka, sad zabrinuta. „Izađite, molim vas, na vazduh. Nemojte da mi tu padnete.“ Malo je odmakla trbuh od stola. „Često mi ljudi ovde padaju.“ Mlatimuda je hladan znoj već celog oblio, izgleda da nije čuo reči. Stezao je mačku za vrat. „Ma ne brinite za macu“, rekla je veterinarka. „Sama ću je srediti. Izađite.“ Pokazala je rukom na vrata. Skoro da ga je pogurala. To je dalo rezultata. M. je pustio mačku, okrenuo se oko svoje ose, zakoračio ka izlazu. U nedostatku kiseonika, vrteće mu se u glavi. Već je video sebe kako posrće, pada u onu pseću mokraću. Ali nastavio je, teturajući se, ka vratima, ka vazduhu, praznini. Redosled uvek isti. Nije bio svestan toga da li je stao na papirne ubruse natopljene mokraćom, ili ih je zaobišao, tek, izašao je iz ambulante i skinuo masku i rukavice. Duboko udahnuo vazduh, kao davljenik kad se domogne površine. Osetio je da izranja iz košmara. Kiseonik mu je sad ispunjavao sve alveole, oživljavao ga. Avaj. U konačnom sledu, za koju deceniju, ubiće ga.

Dan je bio sunčan, ali svež. Nebo najplavlje plave boje koju je Mlatimud ikad video, bez oblaka. Svežina ga je povratila. Šetkao je oko kapije, naslonio se laktovima na metalnu ogradu, zurio u šipražje iza kuće, u mršavog psa koji se na šljunku izležavao na suncu, ne mareći ni za šta na svetu, čak ni za to da li će se neki šinter tu pojaviti, da mu dođe glave. Nozdrve su mu lagano podrhtavale. Životinje su tu da... Mlatimud je seo na kameni prag. Bio je topao. Podigao pogled. Brda, kao presvučena izgorelom medveđom kožom, poigravala su mu pred očima. Na jednom od brežuljaka je zasvetlucalo: odblesak sunčevih zraka s karoserije nekog auta u pokretu, gde se veza: sunce, auto, Mlatimudovo oko, koja se protezala

tačno sto četrdeset devet miliona i petsto devedeset sedam kilometara kroz svemir, i tih nekoliko od auta (ako je to bio auto) do Mlatimudovog oka (ako je to bilo oko, i njegovo), pokazala nerazumljiva kao i tolike pre nje. Na vratima je bila pričvršćena pločica: *Dr Mičivoda, veterinar*. U kakvoj su vezi pomeranje voda i sivoplave oči sijamke?

Auto mu je bio parkiran preko puta ambulante (sa devedesetogodišnjom majkom na zadnjem sedištu), ni pet-šest koraka odatle. Učinilo mu se predaleko. Dve žene, ni mlade ni stare, pristizale su ulicom jedna drugoj u susret. Dok su se mimoilazile, upravo pred vratima ambulante, jedna je rekla: „Dobro jutro, komši'ka, jesi poranila?“ Druga: „Eto.“ Prva: „Nabavka, a?“ Druga: „Šta ćeš.“ I nastavljaju dalje, svaka svojom stranom ulice, svaka svojim istačkanim pravcem, sa gomilom musavih ptića što čekaju kod kuće razjapljenih čeljusti. M. je ustao, krenuo svojom istačkanom stazom, ka vozilu. Nešto je u prolazu rekao majci, koja je kroz naočare i prljavo staklo zurila u njega, s vunenom maramom na glavi, zaklanjala joj je pola lica. Ona mu je odgovorila, šta, nije znao. Što čuješ, ne veruj ništa. Što vidiš, pola baci. Obišao je oko auta, otvorio vrata i seo na sedišta. Spustio masku i rukavice na suvozačko. Uhvatio se za vrat. Ili je to bilo čelo. Hladan znoj, evo, ponovo ga obliva. Onda je, valjda, počeo da gubi svest. Nestajanje nastalo, propadanje ubrzalo. Čeona i potiljačna kost razdvajale su se da je sve krckalo, kao tektonske ploče iz praistorije od kojih su nastali kontinenti. Jedna je vukla na jednu stranu, druga na drugu. Ščepao je obema rukama sebe za glavu. Razmakni vode, podeli nedeljivo, ukaži nov vidik! Nije pomoglo. Ruke i glava, isprepletane. Umesto kose Gorgonine zmije, ili nešto takvo. Ni mozak nije bio u jednom delu, lepo se to osećalo. Sklopio je oči. Pa ih otvorio. Pred njim se ukazalo – ništa. Obojeno najcrnijim crnim ikad viđenim. Baš su ga tog dana saletele boje. Ponovo je sklopio oči i malo sačekao. Opet ih otvorio. Ništa.

Ovo su pojedinosti: izmršalo telo u sedištu, s temenom priljubljenim uz naslonjač za glavu; vrata otvorena, isturena leva noga; ruka se hvata za ručnu kočnicu, koje nema. Nestalo je svetla. Kada mu je sveta nestalo. Mlatimudu je najčudnije bilo to što se sve zacrnilo, čitav horizont, a on je i dalje razmišljao. Ti ne znaš šta si, očevidac svog raspeća, puko sredstvo. Glasovi. Bio je u vozu u kome su i on i čitav njegov svet putnici, vozu punom dečurlije koja se na podu igrala s kockicama. Svet ga je, da tako kažemo, uvek pritiskao neminovnošću, koordinatnim sistemom teškim hiljadama tona, i sad je ta neminovna kompozicija ušla u neminovni tunel, kockice se i dalje bacaju, smeh i plač odzvanjaju u tami, on nije vlasnik svoje egzistencije, te, koje ga pritiska, ni svog koordinatnog sistema, a voz iz tunela nema nameru da izađe. Okamenjena pravila vrste. Otvorio je oči. U budnom umu jedan svet, crno. Šoferšajbna, isto – dno crnog lonca. Sklopio je oči. Isto. Opet ih otvorio. Crno. Bio je, očigledno, van života. Mora da je bilo to. Nema sveta, a on je još tu. Tako je u smrti? Oduzeto viđenje, ostavljena mogućnost razmišljanja? Nastavio je sa pretpostavkama, one čine život. Pomislio da je oslepeo. Jer otvarao je oči nekoliko puta. Sve je i dalje bilo crno: samo sad ogromno, i crno. Ali je glas u glavi bogoradio. Uhvatio se opet za čelo, povikao: „Pp-pilibuda, pp-pilibuda!“, hteo je da vidi svetlo. Ili je to prošaputao. Čudno što se vidi crno kad se otvore oči, a trebalo bi da vidi svet(lo). I postavio sebi, u glavi, pitanje: 'Može li se biti u nesvesti, a da svest funkcioniše?' Pružio je opet ruku prema ručnoj kočnici, kočnice opet nije bilo.

Stanje opšteg crnila u Mlatimudovoj glavi i oko nje trajalo je tačno pola minuta. U isto vreme bio je u panici da je oslepeo, ili da mu je pukao krvni sud u glavi, ili da se neki tumor na mozgu aktivirao, a i potpuno miran, utonuo u vozačkom sedištu kao u kolevcu, sa majkom na zadnjem sedištu (nejasno je bilo šta je ona radila dok se sve to dešavalo, ako je uopšte i sedela tamo). Onda je crno – pomalo, pomalo – počelo da bleedi. Pred očima su mu zatitrali slabašni obrisi, kao kad se u mračnoj komori postepeno iscrtavaju glavne linije fotografije, a lica i stvari, dotad nepostojeći, izranjaju iz tame: pred telesnim očima je zasvetlucalo. Zora! Ali nije bila zora. Obrisi iskrzani u početku, potom jasniji, ivice stvari i predmeta, ponovo je počinjao da vidi svet – ili nešto što mu nalikuje – šoferšajbnu i grane oraha ispod kog je auto bio parkiran. Fascinantno. Skoro kao u Postanju. „I beše tama nad bezdanom...“ A onda: „I bi svetlost...“ Svet u nastajanju i nestajanju. Prešao je preko mosta. Iz ničega u nešto, i obratno. U snu i nesnu. I neko to posmatra. U ovom slučaju on, Mlatimud, nastao klaćenjem, u donjim organima, među sluzi i nečistoćom. Ah, čovek! Od jajašca do Bogotvorca. Od jajašca do Velikog praska! Jajaško, koji je sad zamišljao da posmatra gašenje i paljenje vasiona. Posmatra u odsustvu svesti, treba reći, ili baš – u prisustvu svesti, a u odsustvu tela, nejasno je šta je tu bilo prisutno, šta odsutno. I je li on uopšte bio prisutan. Duh u telu, nema veće nesreće. Onda – veliki svet, tako stvaran, sa suncima i mlečnim putevima, iščezao. Rasplinuo se u paramparčad. Što je crnilo u njegovim zenicama (čitaj: mozgu) dokazalo. Činilo se da je tu, a nije ga bilo (ne mozga, njega). Materija bez utemeljenja, realnost u umu boga. U snu i nesnu. Tvrdave misli u međusobnoj zavadi. Protivurečnosti kao privid. Nešto će uvek doći da te oduva sa mesta na kome stojiš, rekli su. I da se seti ko je. I da se zavesa neprekidno diže i spušta. Pogubna dela neba, zvuk i voda, vlakna, itd., itd. Da se ukloni mozak, pozvati Vidovitu Džeju. U snu i nesnu.

Čvrstim, po običaju, glasom, majka je preseklala klupko od kolosalnih misli u oku duha njegovog o metafizičkim suštinama: „Zašto si parkirao ispod oraha? Orah je zlo drvo“, rekla je i nagnula se ka njemu između sedišta, pokušavajući da mu vidi izraz lica, sve te utisnute brazde proteklih dana, godina i decenija, i zaključila kako je mladunče. Znači, bila je tu. Uvek tu. Da nadgleda. Da zaključuje. Usmerava. Da zubima i kandžama drži život, čak i taj mršavi preostali okrajak, čak i posle sto proživljenih godina. „Ma kakve to veze ima...“, rekao je M., čekajući da se svet postavi na mesto, da se ustoliči. Da se ljuštura ispune oblicima, da se proizvede obilje i rast useva, suša i glad u drugoj prilici (čuo je majku kako kaže: „Ima, ima.“). I sve je, opet, konačno bilo tu. Naizgled temeljno, zgusnuto, isprepletano. Nepomično. Iako se sve još uvek tumbalo, iako se još uvek sve gibalo. Bar njemu u glavi. Na nebu je bila drugačija situacija. Sve se i tamo tumbalo, sve se i tamo gibalo (Sunce je, sa svoje strane, hrlilo u dubine svemira brzinom od dvesta pedeset kilometara u sekundi) – ali je izgledalo kao da sve stoji. A ispod neba: ljudska lica, odvodne cevi, sive vrane, prozorčić na krovu, košnice od slame, jedna divlja guska i jedan beležnik. Svet odvojenih čestica, partikula, prisutnih u trenutku, razmontiranih u večnosti. Uz obližnju kuću, uz šupu obližnje kuće, stajao je, u svoj svojoj ruiniranoj veličanstvenosti, napušteni sto s tri noge (i da su tada Mlatimuda kojim slučajem osovili na noge, izgledao bi poput tog stola, posunovraćen). Pored auta, čvornovato stablo oraha, grane nategnute lišćem, sve sraslo i nabujalo, kao sad

njemu u glavi, i šupa sa odškrinutim vratima, siva senka. Ono što je maločas bilo crno i nepostojeće, sada je dobijalo oblik/boju, vraćalo se, postajalo tvar. „Nema vam izlaza odatle“, rekao je es-es oficir nekom Poljaku, „izuzev kroz dimnjak krematorijuma.“

„Narod se čuva oraha, nije trebalo da se tu parkiraš“, ponovio je glas otpozadi, „ali ti uvek znaš najbolje. Zato ti se sve to i događa.“ M. se okrenuo. „Šta sve?“, rekao je. „Pa sve to“, rekla je majka i prekrstila ruke na grudima, okrenula glavu ka prozoru. Znak da je razgovor završen i da je vreme za polazak. M. je upalio motor, auto se zatresao. Ali u njegovoj glavi se u tom trenutku odvijalo istinsko brujanje. „Poješćeš mi džigericu“, dobacio je glas otpozadi. Utom se pored auta stvorila veterinarica. Pružila je kroz otvoren prozor Mlatimudu korpu s klonulom životinjom. „Šta sam dužan?“, rekao je on i mašio se za džep (bio je zaboravio na mačku). „Dve hiljade“, rekla je veterinarica, uzela novčanice koje joj je M. pružio i krenula nazad, ka otvorenim vratima ordinacije. „Srećan put!“, doviknula je, ne okrećući se.

M. vidi da mu se telo pokreće, zna da mozak razmišlja, oseća da srce kuca. Ali nije to on. Nije važno ko je. Guskica. Misli su se opet same od sebe pomerale, gurale jedna drugu, istiskivale, ekshumirale. Zamišljao je kako jede onu džigericu. Sa slašću. Samo mu je ta slika bila pred očima, ako je od očiju nešto ostalo. Ujdurma s majkom svodila se na to da je ona pošto-poto, i sa devedeset godina – kao da joj od toga zavisi život (to malo preostalog vremena) – i dalje htela da mu bude majka, dok je on, sa svojih pedeset pet, govorio da mu majka odavno nije potrebna, eventualno prijatelj. „Ne, ne“, zakukala bi ona, „ja sam ti majka, ne prijatelj!“, zureći slabovidim očima, niska i sitna, u njega golemog, pred sobom. Ako želiš njeno telo, moraš joj na oltar, zajedno sa džakom šećera, baciti i duh. To je iz druge priče, sadašnje. Pored njega je, na suvozačkom sedištu, sada sedela njegova žena. Ili neko ko joj naliči. Razmišljao je malo o tome, koliko mu je dozvoljavala zapremina lobanje. Dnevni unos šećera, rekla je prošle zime sad pokojna majka, a on zapamtio, 36 grama. Dešavalo mu se, i to sve češće i sa godinama, da mu misli vrludaju, u glavi, same od sebe, od tačke A do tačke B, a zapravo od tačke A do tačke A, od majke do supruge, recimo, i nazad, od supruge do majke, posebno. Pogledao je u suprugu. Nekoliko kišnih kapi palo je na šoferšajbnu. „Moja majka nije imala emocija, ja sam kao ona“, rekao je zureći ispred sebe. Dvojumio se, uključiti brisače ili ne. „Ne lupaj“, rekla je supruga gledajući pravo kroz šoferšajbnu, u daljinu, u put koji je krivudao, u kapi kiše koje su se slivale niz staklo, u za nju nepostojeću budućnost. Uključio je brisače. „Može li čovek sebe videti nepostojećeg, kakav će jednom biti?“ Supruga ga je pogledala. „Šta...“, rekla je. Slegnuo je ramenima, osmehnuo se. Kao što brisači ne mogu da zaustave kišu, ni smeh ne može da reši probleme, ali pomaže da se nastavi put.

Često bi mu, svakih pola godine, recimo, u sasvim neočekivanim trenucima, sa sasvim očekivanim obrazloženjima („Opet mi kroz glavu prolazi ono...“), i uvek kao da od njega očekuje neki odgovor, ispričala priču o salivatelju strave, evo i sad, počinje: „Znaš... govorila sam ti o salivatelju koji leči nerotkinje“, rekla bi, isturivši, zbog nečeg, bradu: „Odvede ih u ponoć na groblje, pa im naredi da se skinu...“ Tu bi ga pogledala. „...i dâ im svakoj po drvenog konjića da ga zajašu. Dok one tako gole jašu, on po groblju valja bure puno kamenja. Budi mrtve... da pomognu nerotkinjama.“ Priča ju je zbog nečega uzbuđivala. Njušio je sad

neku promenu. U vreme kad se potajno radovao njenoj jalovosti. Dobri domaćin ponor. Nije želeo da mu deca, unuci i praunuci postanu kupci udobnih fotelja, trgovci, piljari ili preduzetnici. To ne. Želeo je što dalje od ljudi, što dalje od sebe. U čun koji vuče labud, kao Loengrin. U kavez sa divljim životinjama, ako treba. Prošlost je magla, budućnost prazna maska, sadašnjost neuhvatljiva. M. korača po vazduhu. Vazduh ga oblikuje. „I meni bi, kao i njoj, posle godina ćutanja, bezrazložno grunule suze“, nastavio je M. svoju priču, vozeći preko svih gradova i svih salivatelja, ne okrećući se ka suvozačkom sedištu. Onda je supruga ponovo progovorila, užasnuta, rekla je, njegovim neuključivanjem: u razgovor, u odnos sa njom, u čitav vasioni život, i govorila – narednih trideset minuta. Žene dnevno izgovore dvadeset hiljada reči. O čemu? Ni po snegu ni po stričevima. Ni po babu ni po svetu. Itd.

Prošli su kroz centar grada, na periferiji se isključili sa glavnog puta, stigli do doma za stare. Tu se, otprilike, završio i suprugin monolog o uključivanju i neuključivanju. Poentirala je, na kraju, iz nekog razloga, i pričicom o *svojoj* majci, koja se, saznajući da joj je ćerka sa petnaest godina izgubila nevinost, bacila na patos i od muke počela da grize tepih. I Mlatimud je okončavao svoj tok misli, kao i uvek, jenjavanjem, splasnjavanjem, sećanjem na oca: Jeste se otac, u noći stvaranja, trudio da celu stvar oko prokreacije i osobina potomstva promeni uz pomoć svojih vodoplivaca (ispostaviće se: neznatno). Emocije kod Mlatimuda nisu prelazile 36,5 celzijusa. U času kad je stvoren, u iznutricama, u tami i strasti noći, niko ga, naravno, ni za šta nije pitao. A kako bi iko i pitao oblik, kad oblika još ne beše. A pogotovo ga niko nije pitao o mestu i vremenu, o tome gde će biti katapultiran, da se zlopati nekoliko decenija pre nego što ga preoblikuju u ilovaču. U poređenju s nepomičnošću pre egzistencije, sa mirnom tamom bez izvorišta, i sa istim takvim vremenom bez vremena, koje će provoditi posle svega ovoga, egzistencija u kojoj je sad bivstvovao trajala je isto koliko i pucanj prstima. Ali može li *nešto* nastati iz ničega, i opet se, posle vremena bivstvovanja – pretvoriti u *ništa*? Rečeno je, a ako nije, evo sad će – anđeo tame nek bude donosilac svetlosti.

Supruga je izašla iz auta, zalupila vratima, pa ih ponovo otvorila i sa zadnjeg sedišta uzela krcatu plastičnu kesu, majčino ukopno odelo. Frknula je na Mlatimuda i prokomentarisala majčino ponašanje. Da ju je jednom, na porodičnom skupu, pred svima, nazvala poročnom ženom. Kada to bejaše? M. je zurio u preteće zenice one s kojom je obilazio krugove oko časne trpeze, u crkvi, beše nekad. Ležali su u pećini jedno do drugog, bokova priljubljenih. „Dođi da te poljubim“, rekla je tada, a lepota joj je bila od drugog sveta. Kad mu se činilo da je žena prve zvezde. Kakva šteta. Poročnom, samo zato što je on jednom majci izjavio da ona, supruga, voli seks. „Ušao sam joj u krv“, rekao je tada majci, namerno joj to pljusnuo u lice. Sad je ljutito stavio kapu, podigao naočare na nos, kragnu uz vrat (duvao je vetar) i krenuo za suprugom kroz park, uskom stazom ka Domu. Prošao je pored policajca u tamnoplavoj uniformi, ruke mu na leđima a brada isturena, pendrek se klati naprednazad i lupka o koleno. Samouvereni korak. Jedan momak vešto je na travi žonglirao s pomorandžom umesto s loptom, dok je devojka stajala sa strane i posmatrala ga. A mališan s providnim ušima udarao je šakom o drugu klupu, plačući iz sveg glasa. Staza je zavila ulevo. I Mlatimud za njom. Nebo visoko, zemlja tvrda. Uvek je on pratio staze i bogaze, ma

gde vodile, sa zanosom pionira. Njegova se volja opredeljivala spoljnim pobudama, brazdama koje su ga uvlačile u sebe. Jedna devojčica, srećna u neznanju, projurila je na role-rima u suprotnom pravcu, njišteći poput ždrebeta koje puno početničke snage hrli u život. Lilla flicka. Ako papagaj ume da govori, ne zna i da misli, hteo je da kaže, ali nije, gledajući u crne lakovane cipele sa štiklama svoje supruge, i njene okruglaste pete, koje su se prelivale nalevo i nadesno poput želea, ljuljale se kao sapi patuljastih konja. Bila mu je izdržljiva ta žena, konjski izdržljiva: jednom je sedela za porodičnim ručkom, pre nego što se udala za njega, i u tanjiru ispred sebe ugledala dugu belu dlaku („Supa je velika gospođa...“, kodakala je upravo majka). Ali „nije htela da se zameri“, objasnila mu je kasnije, budućoj svekrvi, po svoj prilici vlasnici dlake, pa je dlaku pojela sa supom. „Da je čovek u isto vreme i životinja, to svi vide“, rekao je M. supruzi, prišavši vratima Doma i njenim petama, koje su se propinjale stepenicama. „Možda i više životinja nego čovek.“ Ili je to pomislio. U poslednjem trenutku zamenio je papagaja kravom, ne zna zašto, i rekao: „Nema nikakve razlike između tebe i krave, osim što ti misliš da umeš da razmišljaš.“ „Kao ni između tebe i zeca“, rekla je ona ne okrećući se, i uhvatila se za kvaku. Ipak su razgovarali. „Da“, rekao je M. „Ali zec je u prednosti. Nagon mu je jači.“ Dao mu je bio Bog ženu, da je izvuče iz pupka, obmota u plavo, i ispljune. Beži, zeko! Žena je mangal. Užareni ugaj. Vratiti pošiljku, uz poruku: „Na štetu je duše.“ „Možeš i da zauvek zaspješ!“ bio je odgovor na njegovo ćutanje. Na njegov govor. Supruga je zakoračila ka kancelariji upravnika. „Samo još da izaberem mesto. U krevetu, ili na livadi“, rekao je M., gledajući joj obraze oblivene crvenilom, zaglavljene usred skoro pa modrog noćnog neba.

Žene! Ludo se zaljubljuju u avanturiste, sve dok ih se ne dočepaju. Onda ih uštroje, da više ne napuštaju kuću. Takve su misli kolale Mlatimudovim mozgom, za koji se kaže da je generator misli, dok je ulazio u starački dom, poslednji put. Onda i ova: Prava ljubav, nestala. Izgubila se negde između bračnog kreveta, kuhinjskog stola i ve-ce šolje, izgubila se poput kamena koji je jednog leta sa dna mora izronio za suprugu, samo da bi ga posle nekoliko godina zavrtao nazad. „Ne mogu u isto vreme i da te volim i obljubljujem“, rekao je M. tada supruzi, dok su sa obale posmatrali kako kamen brzo tone. „Sediš mi u glavi na dva različita mesta.“ Zurila je u njega. „Teška sam glava, sivo kljuse“, rekao je i to. I pao, kao što ljubavnici padaju. „Kao što u isto vreme ne možeš da razmišljaš i da govoriš?“, rekla je ona. „Da“, kazao je M., i zakoračio u more. „Salome!“, viknuo je kad mu je voda došla do guše. Jer more mu je savladalo srce. Svetlosti je, opet, te večeri na obali bivalo sve manje. Na nebu je, iznad horizonta, bleštala polovina mesečevog koluta, spremna da se spusti i odrubi mu glavu svojim srpom, da ga konačno i jednom zauvek dokrajči. Da je samo bio za to spreman.

Upravnik je sedeo za stolom i listao papire, videlo se, tek da bi nešto radio. Onda se digao, teatralno naklonio, rekao: „Hvala za vaš veliki dolazak u našu malu sredinu.“ Napravio je pauzu, pokušavajući da ulovi reakcije na svoje reči (nije ih bilo), pa pokazao na dve priljubljene fotelje preko puta stola. M. i supruga su seli. Jedna muva se sa stola podigla u vazduh, vodoravno poput helikoptera, pa aterirala na upravnikov rukav, i umirila se. Prvo je bilo reči o sanduku. M. je samo klimao glavom, bilo mu je svejedno. Setio se majke kako

gleda neki dokumentarni film, i kaže: „Evo, prave mrtvački sanduk. Zašto se vide samo ruke majstora?“ Upravnik je pogledao u Mlatimuda, rekao: „A da okupamo pokojnicu?“ Mlatimud (posle kratkog ćutanja; kupanje mrtvacu bilo mu je morbidno): „Je li neophodno?“ Supruga ga je gurnula laktom. Upravnik: „Zavisi. Nije obavezno.“ M.: „Onda bolje ne.“ Upravnik: „Ne insistiramo.“ M.: „Onda, dobro.“ Tako su mogli do sudnjeg dana. Pitanja i odgovori, ništa ne pitaju i ništa ne odgovaraju. Onda se setio kako mu je majka ponavljala, verovatno da mu to utuvi u glavu: „Nećeš me još dugo ovde gledati... Nećeš me još dugo...“ *Ovde*, stresao se sada M. *Ovde* je više neće gledati, ali tamo... znači, *tamo*... Setio se i kada ju je poslednji put video živu, kroz otškrinuta vrata sobe u Domu. Ležala je na krevetu (u svako doba, govorila bi mu, spremna je da zaspi i više se ne probudi!) s vunenim džemperom prebačenim preko nogu, zurila u televizor odakle je dopirala muzika iz ruske serije, neprekinuti vergl. Ušao je. „Pogledaj ovaj svet“, rekla je majka, ne gledajući ga. „Nekakva tišina vlada. Sve je prevrnuto... namiguju igračke.“

Sklopio je album s fotografijama. Ne pokreći ono što miruje. Vratio ga na policu. Zaboraviti prošlost, zaboraviti šta je govorio, zaboraviti ko je bio. To pogotovo. Bio sam ta žena. Njen izdanak. Iz zemlje njene iznikao. Skliznuo niz butine, u mlazu tople krvi. Svet. Tuđe ručerde. Izašao je na trem, zapalio cigaretu. Plamen kao požar u pustinji. U dobar čas. Presek misli. Onda blažena besposlica. Čekanje da ništa ne bude važno. Vetar je njihao na gredama okaçene džakove sa orasima, njegovu novorođenčad. U daljini su bleskali poslednji purpurni oblaci, za suncem, kao Leonidi, tonući iza horizonta. Prepoznao se u oblacima, u purpuru. Njegovo polje rada. Čekao ga je novi dan. Konstanta umerenost sa povremenim preterivanjem. Ustajanje u zoru, da se pozdravi sunce. Rano leganje, da duhovi mogu da obave šta imaju, po noći. Ozidana obala. Šta se dešavalo u prostoru oblaka? Mlaznjak je leteo nebom ostavljajući tragove krilnih motora, prvo razdvojene, a potom su se stopili u jedan, pa raspršili.

Onda je video sebe na grumenu zemlje, kako lebdi visoko na nebu. Preko grudi mu lenta. Grčevito se drži sa obe ruke, raširene, za ivicu grumena, u strahu da ne padne. Noge vise u vazduhu. Ako padne, razbiće se. Tlo kao dno isušenog mora. Video je na jednom brežuljku žensku priliku, palac visoku, koja mu je zaljučila, po prethodnoj shemi, na majku, pa onda na suprugu. Žena je koračala livadom, raspuštene kose, golih grudi, posrćući, i s vremena na vreme padala na kolena te grlila nekakve panjeve, a onda se pridizala i prizivala... „sedmu smrt“, tako mu se činilo da čuje, da je spasi „sa puta slobode“. Reči su se dizale u nebesa, odzvanjale: „Spasi me sa puta slobode, spasi me sa puta slobode...“ M. je ostao da lebdi na grumenu zemlje sve dok se dole, na zemlji, nije pročulo za njegov slučaj. Onda su Zemljani, svi zajedno, odlučili da u svojim kućama odvrnu slavine i vodom napune dolinu. Voda se dizala, nadolazila, talasala. Kućice su plutale po površini. Već je znao da ako se sad i pusti, i padne, neće se razbiti, tek ugruvati u vodi. „Pusti se!“, čuli su se glasovi odozdo. „Pusti se!“, vikali su ljudi iz kuća, provirujući kroz prozore. „E pa to je to“, rekao je M. i pustio se u prazninu, u okean koji ga je porodilo. „Ja sam te rodila, ja znam sve o tebi“, čulo se, i odzvanjalo mu u glavi, otpozadi iz auta, odozdo, iz dubina zemlje, sa dna okeana u koji je uranjao. Te snažne životinje u ženskoj duši, treba ih krotiti, pa pripitomljivati, krotiti, pa pripitomljivati. Bio sam i ta žena. Ili nešto što tome naliči. Okean.

M. ne zna kako se ovde našao i zašto gazi zemlju, zašto leti nebom. Možeš da se boriš, da bežiš, da nestaneš. Možda. Ili da sebe napraviš čovekom. On ima pedeset pet godina i sedi na plavoj tapaciranoj stolici. Jedan muškarac, dva-tri reda iza njega, ustao je i rekao: „Molim, molim lepo“, pa, kao, uvređen, seo. Drugi čovek je otvorio sva vrata i prozore i duno je tako jak vetar da ga je odneo. Njega, Mlatimuda. A Salome, ona mu je okrenula leđa, ljuta zbog muka kroz koje je prošla u prethodnih pola sata. Ponovo teatar senki, pričina.

Ko zapisuje reči, ko iscertava korake u vremenu pre velikog vetra? Horizont se zatamneo, pa zanemio, spreman da otpeva najlepšu pesmu. Da kažemo da je u isto vreme M. bio tu i nije bio tu. Na vozačkom sedištu, na horizontu, u domu za stare, na grumenu zemlje u visini, na plavoj teatarskoj stolici. Istovremeno učesnik i posmatrač. Nemoguća situacija. Bar prema fizici. Iz grla mu je poteklo vino. Znao je, on je rušigrad. Reka zaborava. Nije došao da donese mir. Opet, gradio je čitavog života. Konstruisao. Slagao jedno na drugo. Taložio. Stizao do kalcifikovanja. Toliko je vremena tu proveo. Bio *tu*. Da je tu, videlo se po tome što sad češe sopstveno teme, prvo jednom rukom, pa drugom, a da nije tu..., pa, jednostavno, nije. Jednom nogom tu, drugom ne. U vazduhu je njegova država. On, koji je izjavljivao da je jedno drvo voleo više nego čoveka. On, koji je sebe nazivao realinom koga realnost uznemirava. Židovi kojima se primicao neprestano su se odmicali. Pružao je ruke prema njima. Pružao ih. Širio prste. Tražio. Čekao drvodelju, ribara, ćilimara. Gradio novo nebo. Bio spreman. Očekivao da bar neko krene ka njemu. Osluškiavao magične glasove. O, zvezdo Danico! O, Svemogućí! Svakako da su i protuve pristizale sa svih strana. Obrisi lica i stvari, izranavljena tama. M. se nekad ponašao kao da materijalne stvari ne postoje, pokušavao da prođe kroz njih (spuštajući ruku od nosa ka slavini, recimo, udario bi nadlanicom u slavinu, ili bi, u prolazu, ramenom kaćio židove). Um mu se kretao brzinom koju telo nije moglo da prati (a nije da mu je um bio bogzna kako brz), pali anđeo je imao nekakva krila. Bilo je bolno, zgusnuti svet je *bio tu*. A ozlede svuda, pogotovo na donjim ekstremitetima. Ali neko ga je nekad ipak držao za ruku, melem je bio nadohvat. Voleo je njene oči od uglja, njene oči od ulja, čvrsta čvornovata kolena. Onda i sve što je bujalo širokim poljem između pobodenih zastavica. Mirise, rascvate, pupoljke, živicu, rodnu zemlju. Žene, počele prvo da briju brkove, onda dlake na listovima, pa krenule da raščišćavaju pazuhu, da briju butine i međunožje, na kraju posekle i kosu. Telo bez ijedne dlake? Ljudske priče. Koliko još da ih se ispriča? U nekom kutku vasiona, muškarac ljubi ženine usne, dete sisa majčinu sisu, žena mesi nasušni hleb, mantijaš u crkvi cima zvono, muškarac u belom odelu vezuje mašnu pred ogledalom, devojka ulazi u taksu da se sretne sa ljubavnikom, majka ide na grob sina jedinca. I one zaslužuju da se o njima nešto kaže. Reči. Za ovu priču je bilo potrebno pet hiljada osamsto osamdeset tri, isto onoliko koliko je dana trebalo Keopsu da sagradi piramidu u Gizi, ili Hebrejima minuta da, sve gromko duvajući u trube, sruše židove Jerihona. (Proveriti.)

Osvanulo je novo jutro u najboljem mogućem svetu (ne i u najboljem od zamislivih), koji je istovremeno bio i najgori moguć (ne i najgori od zamislivih). Da ne bi pod kraj života odrvenio, M. je rešio da od svog života napravi... – život. Intelektualnom usredsređenošću i moralnom stegom. Jedan korak dalje. Ili dva. Menjati svet. Kao što svet evo upravo

sad njega menja, toplim vetrom sa zapadnog brda. Rezultanta tih linija je život (što izmiče). Javite bogu Panu, javite bogu Savaotu, da siđu s nebesa i zadive se trijumfu svojih sinova. Javiti i Tvorcu dileme, čovečuljku u flanelskom odelu. I svima koji posmatraju predstavu mrava na bunjištu (u tegli meda, mravi se utapaju u onom što najviše vole). Iznova da podignu sveti bič i poteraju na pašu sve što gamiže. Jer nije se naučilo. Beše li to bič za žene? Sad mogu da kažem, sad Mlatimud može da kaže, bez bojazni od površnog filozofiranja: dići ću ruke i mirno čekati da sunce izađe, mirno čekati da zađe. U svetu bez smisla i cilja, biti trska i krik slobode! Ja, on, ti, mi. Sve to si – ti. Raduj se: ovo što vidiš, ovo što čuješ, nije pravi svet. Svet je ovo pri vidu. Otvorila su mu se vrata i on je iskoristio priliku, ušao, uzeo ono što mu je ponuđeno, pa izašao, isceljen. Ne može se ostati. Onda je uradio jutarnje vežbe istezanja. Učinio korisno starom dobrom telu, potanko upoznatom, kao nikog i ništa na svetu. Krv da procunja saobraćajnicama, da raširi hranljive sastojke sistemom, vrati se odakle je krenula. Sve ostalo, ono spolja, izgledalo je poplavljeno, i mreškalo se, kao da je preko cele Zemljine kugle neko navukao sivu plastičnu kesu, i sad će da je zategne. Takav je to bio svet. Pruži ruku, pipaj pred sobom. Morzeova slova. Ono što će tek doći. Seti se da si star. Ptice u gornjim područjima pevale su kantate za novo jutro. Dobar znak za starog momka poput Mlatimuda. Još uvek mu se dizao na takve stvari. Još uvek. Odredite mu mesto za počinak. Vi, divni bogovi, što ne marite za ljude. Za stvorenja koja vas obožavaju. I najmudriji čovek, u poređenju s vama, iz visina i nizina, izgleda kao majmun, kažu, i u mudrosti i u lepoti i u svemu ostalom. Ili možda nema nikog s kim bi se poredilo. Kao što verovatno nema nikog ko bi u ovo napisano poverovao. A istina je. Da je izmišljeno. Što je dokaz da je stvarno. Kao što je stvarno (i izmišljeno) da na slici *Vavilonska kula*, pored svih vitezova i dvorana što stoje u bogatim haljinama na stenama oko kule, oko odmah hvata onog tipa što nešto niže, ispod njih, spuštenih gaća čuču i vrši nuždu u potoku. Itd.